

УДК 336.77:336.713

УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ БАНКУ

Халатур С. М., к.е.н.

Бровко Л.І.,к.е.н.

Халатур О.В.

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

У статті розглянуто сучасний стан управління кредитним портфелем банку, а також основні операції та елементи управління кредитним портфелем у комерційному банку. Проведений аналіз цього процесу з метою виявлення позитивних рис та вивчення можливостей покращення управління кредитним портфелем банку в Україні. Досягнення поставленої мети здійснювалося за допомогою сукупності наукових методів: порівняння, історичного і логічного, системного підходу. Найбільш поширеними і дієвими економічними інструментами в зарубіжних країнах є пільгові банківські кредити; податкові пільги; стимулювання капітальних вкладень, що спрямовуються на будівництво житла. Проаналізовані питання функціонування банків і ресурсозабезпечення економіки України в умовах дефіциту фінансових ресурсів. На основі чого визначено необхідність покращення управління кредитним портфелем банку для стабілізації економіки і кредитування реального сектору. Розкрито значимість і перспективи розвитку кредитного портфеля банків в Україні, яка призведе до активізації кредитування реального сектору вітчизняної економіки та стабілізації банківської системи країни.

Ключові слова: кредит; кредитний портфель; управління; кредитний ризик; методи управління кредитним ризиком

UDC 336.77:336.713

MANAGEMENT OF CREDIT PORTFOLIO OF THE BANK

Khalatur S., PhD in Economics

Brovko L., PhD in Economics

Khalatur O.

Dnipropetrovsk state agrarian-economic university

The article discusses the current state of management of credit portfolio of the bank, as well as the basic operations and elements of credit portfolio management in commercial bank. There is done the analysis of this process with the aim of identifying positive traits to explore the possibilities of improving the credit portfolio management of bank in Ukraine. This goal is achieved through the totality of scientific methods: comparison, historical and logical, systemic approach. The most common and effective economic instruments in foreign countries are preferential bank loans; tax incentives; the stimulation of capital investments allocated for the construction of

housing. There are analyzed the problems of the functioning of banks and resourcing of the Ukrainian economy in the conditions of shortage of financial resources, on the basis of which it is identified the need for improved management of credit portfolio of the bank to stabilize the economy and lending to the real sector. There is revealed the significance and prospects of development of the credit portfolio of banks in Ukraine, which will lead to increase the lending of the real sector of the domestic economy and to stabilize the banking system of the country.

Keywords: credit; credit portfolio management; credit risk; methods of credit risk management.

Актуальність проблеми. Кредитування є основним видом діяльності для більшості комерційних банків. Кредитний портфель зазвичай є найбільшим активом і основним джерелом банків. Проте він також є одним з найбільших джерел ризику для безпеки і фінансової стійкості банку. Умови пільгових кредитів, погане управління ризиками портфеля або слабкість в економіці, проблеми кредитного портфеля історично є основною причиною банківських втрат і невдач. Ефективне управління кредитним портфелем та кредитними функціями банку - основоположне значення для безпеки банку. Управління кредитним портфелем - це процес, при якому ризики, які притаманні кредитному процесу керовані і контрольовані. Тому оцінка сучасного стану процесу управління кредитним портфелем є важливою і актуальною, а також є основою наглядової діяльності. Оцінка включає аналіз управління кредитним портфелем, дій керівництва банку необхідних для виявлення та управління ризиками протягом кредитного процесу. Оцінка фокусується на тому, що управління робить, щоб визначити питання, перш ніж вони стануть проблемами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню питань організації кредитної діяльності комерційних банків присвячено значну кількість праць вчених-економістів, що характеризує важливе місце даної проблеми у числі пріоритетів банківської діяльності та обґрунтуванні шляхів її оптимізації. Суттєві надбання у дослідженні цих питань належать таким вченим як Байбікова Э.Р., Васюренко О.В., Мусієнко О. М., Маслова А. Ю., Демчук Н.І., Мазур І.М., Вишнякова І.В., Пархоменко Ю.В., Диба О.М., Дмитришин М.В., Панчак Н.В., Корнєєв В., Криклій О.А., Крухмаль О.В., Олійник О.О. та інші [1-9].

Відзначаючи безсумнівну цінність та значимість проведених наукових досліджень, потрібно вказати, що невіршеними частинами загальної проблеми, яким присвячується дана стаття, є недостатня увага, приділена основним засадам управління кредитним портфелем комерційного банку та напрямам оптимізації цієї роботи банківського менеджменту, особливо у нестабільних умовах ринкової економіки.

Мета статті – обґрунтування напрямів підвищення ефективності управління кредитним портфелем комерційного банку у нестабільних умовах ринкової економіки.

Виклад основного матеріалу. Ідентифікація та управління ризиками серед групи кредитів може бути не менш важливим, ніж ризик, властивий окремим кредитам. Менеджери кредитного портфеля зосереджують велику частину своїх зусиль на оцінці продуктивності кредитів. Хоча ці заходи продовжують бути основою управління кредитним портфелем, аналіз минулих кредитних проблем, які пов'язані з певними видами кредитів, сільськогосподарськими кредитами, кредитуванням нерухомості тощо, стало зрозуміло, що портфельні менеджери повинні робити більше. Традиційна практика, орієнтована на кінцеві показники діяльності якості кредитів, такі як правопорушення, ризик, оцінка тенденцій. Встановлено, що ці показники не дають достатньо часу для коригувальних дій, коли виникає системна проблема збільшення ризику.

Ефективне управління кредитним портфелем починається з нагляду за ризиками в індивідуальні кредити. Розумного вибору ризику є життєво важливим для підтримки вигідний кредит якість. Тому історична акцент на контролі за якістю індивідуальний схвалення кредитів та управління продуктивністю кредити як і раніше щоб мати важливе значення. Але відкрили більш досконалі технології та інформаційні системи двері на більш ефективні методи управління. Менеджер портфеля може тепер отримати ранні ознаки посилення ризику на основі більш всеосяжного вид кредитного портфеля. На рис. 1 показана динаміка кредитів, наданих резидентам України.

Саме кредитування приносить фінансово-кредитним установам значну частину прибутків. Зміни у динаміці величини кредитного портфеля банків України у період з 2002 по 2015 рр., які наведені на рис. 1, свідчать про зростаючий попит на кредити у суб'єктів господарської діяльності та стрімке збільшення обсягів кредитування потреб

вітчизняної економіки. Так, за підсумками діяльності у 2015 р. кредитні вкладення вітчизняних банків становили 981627 млн. грн., що дещо менше порівняно з 2014 роком – 1020667 млн. грн. Отже, динаміка кредитних вкладень комерційних банків України свідчить, що обсяги кредитування поступово зростають в абсолютних і у відносних показниках. На рис. 2 проаналізована динаміка величини кредитів, наданих нефінансовим корпораціям, за видами економічної діяльності станом на 29.06.2016 р.

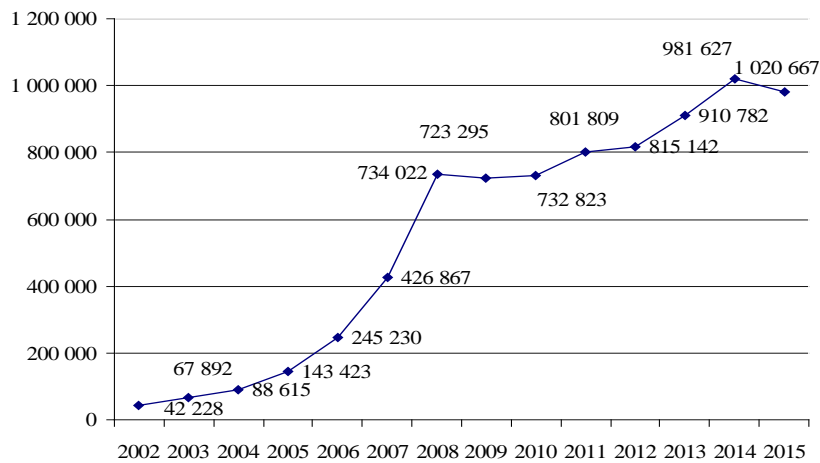

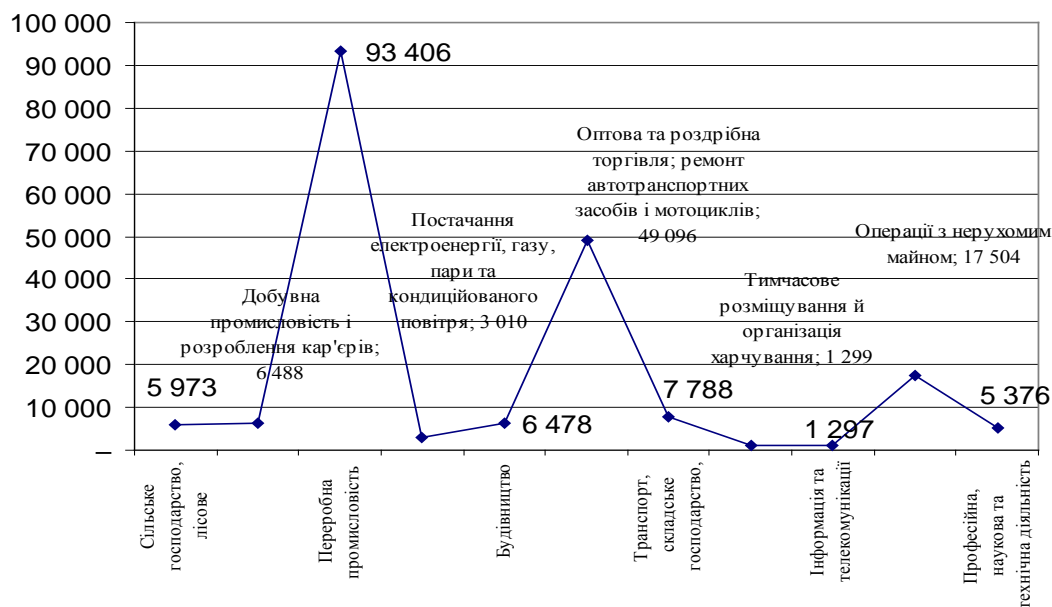
Рис. 1 Динаміка кредитів, наданих резидентам України, млн. грн.
Складено на основі [10]

Найбільша сума кредитів надана підприємствам оптової та роздрібної торгівлі (271 998 млн. грн.), підприємствам переробної промисловості (197 613 млн. грн.), сільськогосподарським підприємствам (56 477 млн. грн.).

Рис. 2 Кредити, надані нефінансовим корпораціям, за видами економічної діяльності, станом на 29.06.2016 р., млн. грн.
Складено на основі [10]

Відповідно до рис. 3 найбільша величина прострочених кредитів, наданих нефінансовим корпораціям, за видами економічної діяльності належить також підприємствам переробної промисловості (93406 млн. грн.), підприємствам оптової та роздрібною торгівлі (49096 млн. грн.), підприємствам, які займаються нерухомістю (17504 млн. грн.).

Рис. 3 Прострочені кредити, надані нефінансовим корпораціям, за видами економічної діяльності на 28.08.2016, млн. грн.

Складено на основі [10]

Управляючи своїми кредитними портфелями, банкіри повинні розуміти не тільки небезпеку, що витікає за кожним кредитом, а також те, що ризики окремих кредитів і кредитних портфелів взаємопов'язані. Ці взаємозв'язки можуть помножити ризик у багато разів. До недавнього часу лише деякі банки використовували сучасні концепції управління ризиком кредитного портфелю. Зараз багато банків аналізують вид кредитного портфеля за сегментами і в цілому, розглядають відносини між сегментами кредитного портфеля, а також серед кредитів. Ця практика надає керівництву більш повну картину діяльності банку, профіль кредитного ризику і більшу кількість інструментів для аналізу і контролю ризику.

Визначено дев'ять елементів, які повинні бути частиною процесу управління кредитним портфелем. Ці елементи доповнюються іншими фундаментальними принципами управління кредитними ризиками, такими як андеррайтинг, комплексний фінансовий аналіз, адекватна оцінка методів і практики кредитної документації та внутрішнього контролю. Розглянемо ці елементи:

- 1) оцінка з кредитної культури,
- 2) цілі і толерантність до ризику обмеження,
- 3) оцінка інформаційних систем управління,
- 4) сегментування та диверсифікація ризиків,
- 5) аналіз кредитів, виданих іншими кредиторами,
- 6) політика андеррайтингу,
- 7) портфелі зі стрес-тестування,
- 8) незалежні та ефективні функції управління,
- 9) аналіз портфеля ризик/винагорода компроміс.

Кожен з цих елементів має велике значення для ефективного управління портфелем. Більшою чи меншою мірою, кожен з них вказує на важливість взаємозв'язків між кредитними портфелями. Їх увага зосереджена не на окремих угодах, а на групі однорідних угод і на перевірці цілісності процесу. Кожна практика сама по собі, додає розмір кредиту в управління портфеля, але їх значення підсилюється, коли вони використовуються спільно; більш того, відсутність якого-небудь одного з цих елементів буде зменшувати ефективність інших.

Всі банки повинні мати основні принципи управління кредитним портфелем в певній формі. Однак, необхідність оформлення різних елементів, складність процесу буде залежати від величини банку, складності його кредитного портфелю, видів кредитних ризиків, які він бере на себе. Наприклад, банк може реалізувати ці принципи менш формальним, менш структурованим чином, ніж великий банк і досягти ефективного процесу управління кредитним портфелем.

Експерт несе відповідальність за визначення, чи є у банку ефективний процес управління кредитним портфелем. Це включає в себе визначення ризиків, пов'язаних з кредитною діяльністю банку чітко визначені і належним чином доведені до відома вищого менеджменту і Ради директорів, при необхідності, будь прийняті відповідні коригувальні дії.

Ризик - це потенційні події, очікувані або неочікувані, які можуть мати негативний вплив на доходи і капітал банку. Є дев'ять категорій ризику банківського нагляду та управління кредитним портфелем: кредитний, процентний, ліквідності, ціни, валютний, операційний, стратегічний та ділової репутації. Банки в міжнародних операціях стикаються також з ризиком країни та ризик переказу. Ці ризики не є

взаємовиключними; будь-який продукт або послуга можуть відкрити доступ різним ризикам. Для аналізу та обговорення, однак необхідно ідентифікувати та оцінювати ризики окремо.

Основною проблемою при управлінні ризиками є розуміння взаємозв'язків дев'ять факторів ризику. Часто, ризики будуть позитивно або негативно корелювати один з одним. Дії або події впливають на корелювання ризиків аналогічно. Наприклад, зниження рівня проблемних активів необхідно зменшити не лише при кредитному ризику, а також при ризику ліквідності та репутаційному ризику. Коли два ризики мають негативну кореляцію, зниження одного виду ризику може збільшити інший. Наприклад, банк може знизити загальний кредитний ризик за рахунок розширення своїх іпотечних кредитів, а не комерційних кредитів, тільки ознайомитися з процентним ризиком злетіти за процентною чутливістю і диспозитивністю іпотеки. Кредитування може викрити доходи банку і капітал. Тому важливо, щоб менеджер розумів всі ризики вбудовані в кредитний портфель та їх потенційний вплив на банківську установу.

Збільшення або зменшення кредитних зобов'язань може мати серйозні наслідки для банку. Зі стратегічної точки зору, будь-яке підвищення зобов'язань може негативно вплинути на здатність банку підтримувати і розвивати клієнтську базу, якщо це сприймається як ненадійний кредитор у складній ситуації на кредитному ринку. Репутація банку може також страждати, якщо це сприймається, як небажання підтримувати потреби громад кредит. Враховуючи ці додаткові ризики, менеджмент банку має ретельно оцінити наслідки скорочення ліній кредитування.

Висновки. Проведене дослідження свідчить про необхідність забезпечення всеохоплюючого управління позичковими операціями та кредитним портфелем банку, а ще оптимізації організаційних можливостей управління кредитним портфелем з точки зору розподілу активних зобов'язань. Впровадження сучасних способів управління кредитним портфелем банку має можливість значно збільшити ефективність функціонування банківських установ і активізувати кредитний процес, спрямований на нарощування інвестицій в реальний сектор економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Байбикова Э. Р. Деятельность международных банков развития во II полугодии 2014 г. / Э. Р. Байбикова // Евразийская экономическая интеграция.– № 1 (26). – 2015. – С. 161-164.
2. Васюренко О.В. Ресурсна складова в управлінні кредитно-інвестиційною діяльністю банків [Текст]: монографія / О. В. Васюренко, О. М. Мусієнко, А. Ю. Маслова. - Дніпропетровськ : Форест, 2015. - 206 с.
3. Демчук Н.І. Фінансовий менеджмент у банку навчальний посібник / Н.І. Демчук, І.М. Мазур, І.В. Вишнякова, Дніпро «Пороги». – 2016. 299с.
4. Демчук Н.І. Кредитна політика банку в умовах фінансової кризи / Н.І. Демчук, Ю.В. Пархоменко. Матеріали 21 міжвузівської студентської наукової конференції // «Сучасні тенденції в розвитку банківської системи та фінансових ринків України», 24 березня 2016 р., Дніпропетровськ, С.168-170.
5. Диба О. М. Фінансово-кредитне забезпечення інноваційного розвитку економіки [Текст] : монографія / О. М. Диба; Держ. ВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана». - Київ : КНЕУ, 2015. - 387 с.
6. Дмитришин М.В. Удосконалення політики управління кредитним портфелем ПАТ КБ «Приватбанк» на основі SWOT-аналізу кредитного портфелю комерційного банку / М.В.Дмитришин, Н.В. Панчак //Економічний вісник університету | Випуск № 28/1. – 2016. С. 165-171
7. Корнеєв В. Інституційна роль банків розвитку у формуванні кредитних передумов стабілізації економіки України / В. Корнеєв // Вісник ТНЕУ № 1, 2016 р. С. 99-109.
8. Криклій О.А. Система управління проблемними кредитами в банку / Криклій О.А., Крухмаль О.В. // Актуальні проблеми економіки. – 2014. – № 5(155). – С. 409-415.
9. Олійник О.О. Розвиток фінансово-кредитної системи аграрного сектору економіки України [Текст]: монографія / О.О. Олійник, В. В.Адаменко, Л. М. Олійник; Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. - Київ : Компринт, 2015. - 409 с.
10. Сайт Національного банку України: електронний ресурс. //Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/control/uk/index>